NEPTA
Nepeta cataria L.
[1753, Sp. Pl. : 570] **2n = 36**

Nepeta cataria. Làmina: CARL AXEL MAGNUS LINDMAN

Nepeta cataria. Làmina: JAN KOPS

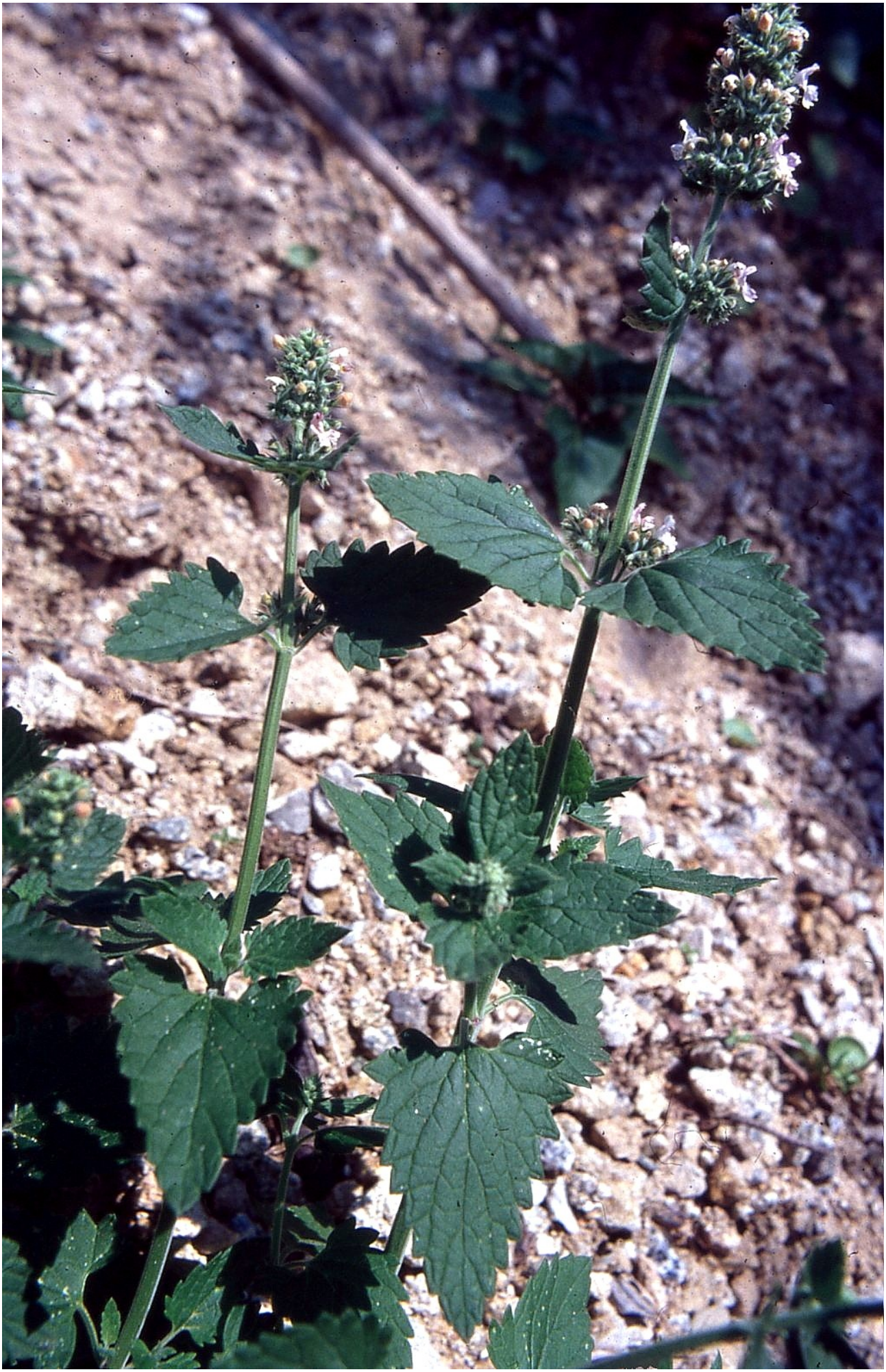

Nepeta cataria. Foto: BERTRAND BUI

Nepeta cataria. Foto: BERTRAND BUI

Nepeta cataria. Làmina: JOHANN GEORG STURM

NOMS POPULARS

Alemany: Echte katzenminze/Gewöhnliche katzenminze / Katzenkraut / Katzenminze / Silberminze

Anglès: Catnip/Cat-mint / Cataria / Catmint / Catnep / Cat's play / Catswort / Catwort / Field balm / Nep

Àrab: قطرم هري / النعناع البري/حشيشة الهر

Castellà: Menta de gato/Albahaca de gatos / Almaro / Gataria / Gatera / Hierba gatera / Menta gatuna / Nebeda

Català: Herba gatera/Alfàbrega de gat / Catnip / Gatera / Herba de gat / Herba de l'epidèmia / Marrubiastre / Menta de gat / Menta gatera / Nepta

Danès: Almindelig katteurt/Katteurt
Eslovac: Kocúrnik obyčajný
Eslovè: Mačja met/Mačja meta navadna / Navadna mačja meta
Estonià: Harilik naistenõges
Finlandès: Aitokissanminttu/Kissanminttu / Yleinen kissanminttu
Francès: Cataire/Herbe-aux-chats/Chataire / Herb à chat / Herb aux chats / Herbe à chat / Herbe à chats / Menthe des chats / Népéta chataire
Gal·lès: Mintys y gath
Hebreu: נפית חתולים / נפית החתול
Holandès: Wild kattenkruid/Kattekruid / Wild kattekruid / Wild kattenkrruid
Hongarès: Illatos macskamenta/Macskamenta
Italià: Gattàia/Erba dei gatti/Erba gatta / Erba gattaia cataria / Erba gattaria / Gattaia comune / Gattària
Japonès: イヌハッカ/キャットニップ
Noruec: Legekattemynte / Lækjekattemynte / Kattemynte
Persa/Farsi: نعناع گربه‌ای
Polonès: Kocimiętka właściwa/Kocia mieta
Portuguès: Erva-gateira/Catária / Erva-dos-gatos / Nêveda-dos-gatos / Urtiga-morta
Portuguès: Gatária
Rus: Кото́вник коша́чий/Котовник / Коша́чья мя́та
Suec: Kattmynta
Turc: Kedinanesi
Txec: Šanta kočičí
Ucraïnès: Котяча м'ята справжня
Xinès: 貓薄荷/假荆芥 / 荆芥/chi-hsüeh-ts'ao

DESCRIPCIÓ BOTÀNICA

La família de les Labiades es distingeix per tenir flors gamopètales superovàriques anisostèmones, fruit en tetra-aqueni i estilet ginobàsic.
Dins la família de les Labiades, el gènere *Nepeta* es distingeix per la corol·la bilabiada, els 4 estams didínams, exserts, els posteriors més llargs que els anteriors.
Dins el gènere, *Nepeta cataria* es distingeix per les flors bisexuades, bractèoles més curtes que el calze, bràctees i fulles caulinars netament peciolades, les glàndules esferoidals sèssils a la inflorescència, les dents del calze subulades i més curtes que el tub.
La nepta és una herba vivaç que rebrota cada any. Pot fer entre 40 i 120 cm d'alçària. És una mica pubescent, poc ramificada i amb un rizoma força vertical. Les tiges tenen secció quadrangular i són buides per dins. Tenen tricomes eglandulars de 0.2-0.4 mm, patents i uncinats. Les fulles fan 2.7-8.4 × 1.1–6.3 cm. Són oval-triangulars, espatulades, peciolades, corbades a la base, amb marge dentat. Són més tomentoses pel revers. Les fulles són cada cop menors a mesura que s'apropen al cim de la planta. Les superiors ja són bràctees lanceolades, enteres o dentades, amb pecíol de 2 a 14 mm. Inflorescències en espiga cimosa o racemosa, amb flors bisexuades blanques però pigallades de porpra. Flors pentàmeres de 6 mm de longitud. Calze zigomorf bilabiat persistent,. Els 5 sèpals estan parcialment soldats per la base formant un tub amb 5 dents iguals. Les del llavo superior de 1.9-2.9 mm i les 3 dels llavi inferior de 1.5-2.5 mm. Pèls eglandulars de 0.2-0.6 mm sobre els nervis del calze per la cara de fora. Estams 4 de 1.5-2.8 mm, didínams, glabres, de color crema, naixen a la mateixa altura del tub de la corol·la; anteres divergents de 0.2-0.5 mm, porpra. Ovari súper amb 2 carpels. Cada òvul amb un primordi seminal anàtrop. Estilet ginobàsic de 4.9-8.4 mm, blanc. Estigma de 0.3-0.8 mm. Fruit en una mena de tetra-aqueni. Cada núcula de 1.1-1.7 × 0.6-1 mm de color castany clar. Pericarpi dur i exocarpi carnós.

MALURES: *Macrophomina phaseolina*

HÀBITAT I DISTRIBUCIÓ GEOGRÀFICA

És planta poc abundant en general als herbassars secs, marges de camps o camins prop de masies per sota els 1500 m snm. Antigament cultivat pels romans. Espècie europea i asiàtica, introduïda a Amèrica i a Austràlia. A la península hispànica escasseja al SW. A Catalunya es pot trobar al prelitoral, Catalunya central i pre-Pirineus.

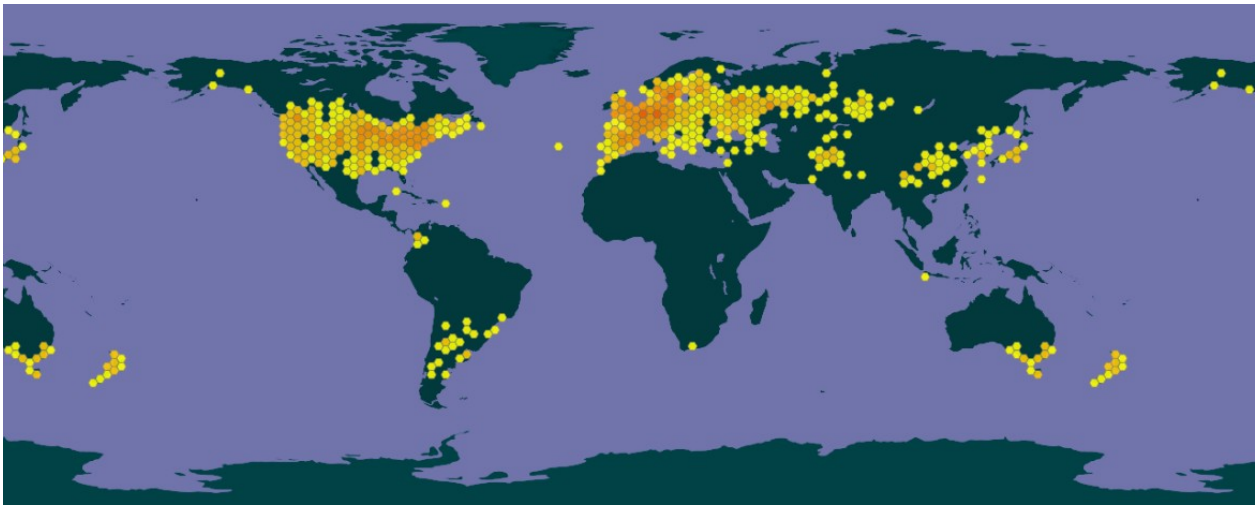

Nepeta cataria al món, segons GBIF

HISTÒRIA

El segle XIII a Suïssa els botxins mastegaven l'herba abans d'aplicar la pena capital per donar-los coratge.
Per a NICHOLAS CULPEPER (segle XVII) el «nep» o «catmint» és planta regida per Venus. La fan servir les dones per fer venir la regla, ja sigui pres,ma ja sigui en banys o en bafs de seient. També va bé contra el mal de cap i el mal d'estómac, l'asma, la tos, els refredats. El suc, begut amb vi, va bé als qui han patit un accident. Seient sobre la planta tendra es calma el dolor de les hemorroides en un parell d'hores. També aplicar-hi el suc aniria bé. Rentar el cap amb l'aigua de bullir la planta lleva la caspa.

LITERATURA

«La nepta tot mal repta».

PROPIETATS MEDICINALS

- afrodisíaca
- analgèsica
- antidiarreica
- antiespasmòdica
- antiinflamatòria
- antioxidant
- astringent
- broncodilatadora
- carminativa
- cicatritzant
- digestiva
- diürètica
- ecbòlica
- emmenagoga
- estimulant
- estomacal

- estrogènica
- febrífuga
- inhibidora de la calcineurina
- mucolítica
- preservativa alimentària OE
- protectora hepàtica
- psicodèlica (per a gats, tigres i lleons)
- sedant
- refrigerant
- repel·lent d'àcars
- repel·lent de formigues
- repel·lent de mosquits
- repel·lent de puces
- repel·lent de rates
- repel·lent de tàvecs
- sudorífica
- vulnerària

USOS MEDICINALS

- amenorrea
- anisakis (larves al peix) OE
- ansietat
- asma
- bronquitis
- càncer de mama
- càncer de pròstata
- càncer de pulmó de no cèl·lula petita
- candidiasis
- carn-esqueixats
- caspa
- catarro
- còlics
- diarrea
- dismenorrea
- edemes
- espasmes
- estomatitis
- estrès post-traumàtic (+ til·la)
- febre
- ferides infectades
- hemorroides
- impotència sexual
- insomni
- intoxicació per paracetamol
- irritabilitat
- mal de cap
- mal de coll
- mal d'estómac
- mal de queixal
- mal de ventre
- neuràlgies
- oligúria
- picades d'escorpins (FUL + oli)
- picades d'escurçons (FUL+ oli)
- pleuresia
- pulmonia
- refredat
- retenció d'orina
- *Staphylococcus aureus*
- tifus
- tos
- tos-ferina
- traumatismes
- vòmits

VETERINÀRIA

Mastitis a ovelles i truges: oli d'oliva + nepta + pela de freixe UE.
Picades d'escurçó al bestiar (vaques, ovelles, cabres): fulles amb oli d'oliva UE.

PREPARATS

- Cataplasma de nepta + celidònia + donzell + morritort + menta + oli + all + mel: contra ma de ventre en nens.
- Compreses contra la pleuresia i l'asma: nepta + orenga + tarongina + Maria-Lluïsa + menta + ruda + sèver + pell de serp + clara d'ou molt ben batuda + gasses (7 capes).
- Ratafies
- Sopes amb pa, te de roca i comí

PRINCIPIS ACTIUS DE LA *NEPETA CATARIA*

- àcid cafeoïl-tartrònic
- àcid deoxi-logànic
- àcid epi-deoxi-logànic
- àcid esteàric
- àcid iso-margàric
- àcid iso-tridecanoic
- àcid làuric
- àcid linoleic
- àcid linolènic
- àcid mirístic
- àcid oleic
- àcid palmític
- àcid petroselínic
- àcid rosmarínic
- àcid ursòlic
- agents tànnics
- alfa-amirina
- Alumini
- beta-amirina
- beta-carotè
- beta-sitosterol
- Calci
- campesterol
- Cobalt
- Crom
- daucosterol
- Estany
- Ferro
- fibra
- flavonoides:
  - luteolina-7-O-glucurònid
  - luteolina-7-O-glucurono-(1-->6)-glucòsid
  - apigenina-7-O-glucurònid
- Fòsfor
- iridoides
- Magnesi
- Manganès
- nepetariàsid
- nepetàsid
- nepeto-glocosil-èster
- nepetol
- nepetol-glucosil-èster
- niacina
- oli essencial
- Potassi
- Seleni
- Sílice
- Sodi
- tanins
- vitamina B1
- vitamina B2
- vitamina C
- vitamina E
- Zinc

OLI ESSENCIAL (0.3-1%)

- 1,8-cineol
- 3-hexenil-benzoat
- 3-hexenil-èster
- 3-octanona
- àcid nepetàlic
- àcid pentadecanoic
- àcid trans-cis-nepetònic-metil-èster
- àcid trans-trans-nepetònic-metil-èster
- alfa-humulè 1%
- alfa-pinè 0.5%
- alfa-terpinè
- alfa-terpineol
- alfa-thujè
- beta-cariofil·lè 8%
- beta-elemè
- beta-pinè 0.5-2%
- camfè
- càmfora
- cariofil·lè
- cariofil·lè-òxid 19%
- carvacrol
- cis-ocimè
- citral
- citronel·lal
- citronel·lol
- delta-3-carè 1%
- delta-terpineol
- dihidro-nepeta-lactona 3.5%
- dimetil-3,7-oxa-1-biciclo(3,3,0)-oct-2-è
- E-2-hexenal
- E-beta-farnesè
- E-beta-ocimè
- E-cariofil·lè
- epi-nepeta-lactona
- espatulenol
- eugenol
- gamma-terpinè
- geraniol
- humulè-epòxid II
- humulè-òxid-1
- humulè-petàlic-anhidre
- iso-cembrol
- iso-dihidro-nepeta-lactona
- linalool

- llimonè
- metil-eugenol
- metil-nepeta-lactona
- metil-salicilat
- mircè
- mirtenal
- n-decà
- n-nonanal
- neo-nepeta-lactona
- <u>nepeta-lactones:</u>
  - 4-alfa,7-alfa,7-beta-nepetalactona (70.5%),
  - 4-alfa,7-alfa,7-beta-nepetalactona (6.0%),
  - 4-alfa,7-alfa, 7-beta-3-nepetalactona (2.5%)
- nepodina
- nerol
- p-cimè
- pinè
- pinocarvona
- piperitona 1%
- pulegona
- sabinè 0.5%
- terpinèn-4-ol
- terpinolè
- timol
- timol-metil-èter
- trans-carveol 0.5%
- trans-ocimè
- trans-pino-carveol